

1. X hade i tingsrätten yrkat på att köpet som hade ingåtts med D Ab skulle hävas. Målet framskred till muntligt förberedelsesammanträde och efter det till huvudförhandling. Under huvudförhandlingen som hölls 5.8.2024 förkastade domstolen X:s talan. När X lämnade tingsrättens sammanträde slog det honom att han också hade kunnat yrka på prisnedsättning.

X kommer genast till dig och frågar om han kan framställa prisnedsättningsyrkandet i hovrätten. Eller är det möjligt att yrka på prisnedsättning i ett nytt käromål? Ge ditt rättsligt motiverade svar åt X.

Om du skriver svaret på svenska, behöver du inte ta hänsyn till varningarna från Moodles ordräknare. Se ändå till att ditt svar inte överskrider 780 ord.

Enligt 14:2.1 i rättegångsbalken (härefter RB) får talan i tvistemål inte ändras under rättegången. I 14:2.1, 3 punkten stadgas det dock att käranden har rätt att yrka ränta eller framställa något annat byrkande eller ett nytt yrkande som i väsentlig mån bygger på samma grund som ett tidigare. Dock enligt 14:2.2. i RB kan inte ett yrkande i 14:2.1, 2 eller 3 punkten framställas i en högre domstol. Därmed kan X inte framställa prisnedsättningsyrkandet i hovrätten.

Rättskraftens objektiva utsträckning täcker alternativa yrkanden. De alternativa yrkandena kännetecknas av att båda yrkandena inte kan bifallas i samma mål. Exempel på alternativa yrkanden är hävning och prisavdrag. Således kan X inte framställa prisnedsättningsyrkandet i ett nytt käromål. Rättskraften hindrar det.

2. Tingsrätten har idag meddelat sin dom i ett brottmål där åklagaren yrkat på straff åt Agda. Enligt åtalet hade Agda natten mellan fredag och lördag den 8 och 9 mars 2024 stuckit sin make Börje i bröstet med en kökskniv. I fallet står det klart att Börje orsakats ett ca fem centimeter djupt sticksår i hans bröstorg. Agda har inte förnekat att det var hon som höll i kniven, men hävdar att det hela handlar om en olyckshändelse där Börje i berusat tillstånd hade snubblat och fallit mot henne då hon hade kniven i handen.

Du fungerar som biträde för Agda, och sätter dig nu ned för att bekanta dig med domen.

1. Åklagaren hade ursprungligen väckt åtal för dråpförsök (SL 5:1, SL 21:1) men under huvudförhandlingen kommit på andra tankar och istället yrkat på straff för grovt vållande av personskada (SL 21:11). Tingsrätten hade dömt Agda till 6 månader villkorligt fängelse i enlighet med åklagarens ändrade åtal. Här kan det väl inte ha gått rätt till. Åklagaren kan ju inte ändra sitt åtal mitt under huvudförhandlingen.

2. Både Agda och Börje hade varit tämligen berusade under natten för de aktuella

händelserna. Bägge hade hörts i bevissyfte under huvudförhandlingen, men ingendera av dem hade kommit ihåg väldigt mycket från kvällens händelser. Utöver detta hade läkaren Conrad också hörts som sakkunnig angående Börjes skador. Conrad hade undersökt Börjes skador direkt efter den inträffade händelsen och uttalat sig om hur skadorna kan ha uppkommit. Detta hade inbegripit bl.a. vinkeln för knivens inträngande i bröstkorgen och hurdan kraft som behövts för att orsaka de ifrågavarande skadorna. Förhöret hade skett per telefon, eftersom Conrad befann sig i Fuengirola i sin semesterbostad. Du börjar nu tveka på om det verkligen var lämpligt att höra Conrad per telefon. Borde inte också sakkunniga närvara personligen i rätten?

3. I målet hade Börje förenat sig med åklagarens åtal och dessutom yrkat på straff för mordförsök. Men det här kan väl inte vara rätt? För det första borde målsäganden överlag inte kunna komma med några egna straffyrkanden då det handlar om ett brott under allmänt åtal, och för det andra borde målsäganden under alla omständigheter inte kunna yrka på straff för en grövre brottsform än åklagaren.

4. Dagen efter händelserna hade polisen förhört Agda. Hon hade då berättat att hon höjt kniven mot Börje eftersom denne betett sig hotfullt. Under huvudförhandlingen hade Agda dock stenhårt hållit fast vid att det hela var en olyckshändelse och att hon endast hållit på med att skiva tomater. Åklagaren hade då åberopat Agdas tidigare utsaga i polisens förhörsprotokoll som bevis. Här hade det väl definitivt skett ett fel? Skriftliga utsagor är ju förbjudna och domstolen kan enbart beakta sådana utsagor som getts muntligen under huvudförhandlingen.

5. Du överväger nu att anföra besvär över tingsrättens dom. Detta borde väl inte kräva något skilt tillstånd av hovrätten, utan hovrätten är väl tvungen att direkt ta upp målet till prövning på basis av besvärsskriften?

Ge dina processrättsligt motiverade synpunkter på ovanstående omständigheter och påståenden.

Om du skriver svaret på svenska, behöver du inte ta hänsyn till varningarna från Moodles ordräknare. Se ändå till att ditt svar inte överskrider 780 ord.

1. Enligt huvudregeln får ett åtal inte ändras sedan det väckts (BRL 5:17.1). Som ändring av åtal av åtal betraktas dock inte att åklagaren begränsar åtalet eller uppger andra lagrum än de som nämns i stämningsansökan eller åberopar någon ny omständighet till stöd för åtalet (BRL 5:17.2). I detta fall handlar det inte om ändring av åtal utan om justering av åtal, som inte kräver något tillstånd av domstolen. Om åklagaren märker att hen misstagit sig i fråga om på gärningen tillämpligt lagrum får hen ändra lagrummet. Om åklagare dock därtill åberopar en ny omständighet som stöd för åtalet aktualiseras den tredje grunden för åtalsjustering. Gränsen för de omständigheter som kan åberopas inom ramarna för åtalsjustering avgörs av den kommande domens negativa rättskraft (res judicata-effekt eller ne bis in idem). Alla de omständigheter som skulle prekluderas av den kommande domen måste kunna åberopas genom åtalsjustering (Helenius – Linna 2024 s. 438-439).

Brottmålsdomens negativa rättskraft omfattar bl.a. variationer i gärningsmannens subjektiva inställning (Helenius – Linna 2024 s. 633). Om åklagaren väckt åtal för ett uppsåtligt brott kan nytt åtal inte väckas för ett oaktsamt brott beträffande samma händelseförlopp. Detta betyder att åklagaren också måste kunna justera sitt åtal beträffande den åtalades subjektiva inställning (HD 1998:42). I fallet hade åklagare väckt åtal för uppsåtligt dråpförsök, vilket inte kan anses innefatta någon utsaga om svarandens eventuella oaktsamhet. Eftersom en dom i målet skulle prekludera möjligheten att väcka ett nytt åtal för vållande av personskada beträffande samma händelseförlopp, måste åklagare kunna justera sitt åtal i detta avseende genom att åberopa en ny omständighet.

2. Enligt huvudregeln ska en sakkunnig ge sitt utlåtande skriftligt (BRL 17:36.1). En sakkunnig ska dock höras muntligt bl.a. om det behövs för att undanröja oklarheter, brister eller motstridigheter i hans eller hennes utlåtande (BRL 17:36.2). Enligt rättegångsbalken 17:52 kan ett vittne och en sakkunnig höras vid huvudförhandlingen utan att han eller hon är personligen närvarande, med anlåtande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra, om domstolen anser att detta är lämpligt och

1) den som hörs inte personligen kan närvara vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller av något annat skäl,

2) den som hörs inte kan infinna sig personligen vid huvudförhandlingen utan att det uppstår kostnader eller olägenheter som är betydande i förhållande till bevisningens betydelse,

3) trovärdigheten av den berättelse som den som hörs avger kan bedömas tillförlitligt utan att han eller hon är personligen närvarande vid huvudförhandlingen.

I de fall som avses i 1–3 punkten kan personen i fråga även höras per telefon.

Möjligheten att använda sig av telefonförhör är mera inskränkt än möjligheten till videoförhör, eftersom man vid telefonförhör inte på samma sätt kan iaktta vittnet. Det relevanta är om trovärdigheten av berättelsen kan bedömas med tillräckligt stor tillförlitlighet. I fallet borde Curt i första hand ha avgett ett skriftligt sakkunnigutlåtande, men det har därtill varit möjligt att höra honom muntligt t.ex. för att undanröja oklarheter. Telefonförhör har kunnat användas om det kan anses möjligt att därigenom bedöma hans berättelse med tillräckligt stor trovärdighet (jfr HD 2014:78).

3. Enligt den finska straffprocessen har målsäganden en sekundär åtalsrätt (se BRL 1:14). Målsägande får väcka åtal enbart om åklagaren beslutar att inte göra det. För målsägandens åtalsrätt har det inte någon skillnad om det handlar om ett målsägandebrott eller brott under allmänt åtal (vid målsägandebrott krävs givetvis en åtalsbegäran, men också då är det åklagaren som har den primära åtalsrätten).

Om åklagaren använder sig av sin primära åtalsrätt och väcker åtal, har målsäganden dock en rätt att förena sig med åklagarens åtal samt att åberopa nya omständigheter till stöd för åtalet (BRL 1:14.3). Målsäganden har då också rätt att föra fram egna bevis, alternativa tillämpliga lagrum eller alternativa åtal (se Helenius – Linna 2024 s. 401). I fallet är det alltså fullt möjligt för Börje att komma med egna straffyrkanden och yrka på straff för en grövre

brottsform än åklagaren. Omfattningen på de omständigheter som kan åberopas av målsäganden är åter bunden till domens res judicata-effekt (vilket här inte utgör ett problem).

4. Enligt huvudregeln ska en part som hörs i bevissyfte avge sin utsaga muntligt (RB 17:47.1). Som undantag gäller dock, att om den som hörs i sin muntliga utsaga avviker från vad han eller hon tidigare har berättat för bl.a. en förundersökningsmyndighet, får den tidigare berättelsen användas som bevis till den del den muntliga utsagan avviker från den tidigare berättelsen (RB 17:47.2). Detta gäller inte enbart vittnen, utan också parter. Det är alltså tillåtet för åklagaren att i fallet åberopa Annas tidigare utsaga i polisens förhörsprotokoll.

5. Reglerna om tillstånd till fortsatt handläggning i hovrätten hittas i RB 25 a kap. Huvudregeln är att tillstånd till fortsatt handläggning behövs i ett mål, när tingsrättens avgörande överklagas genom besvär (RB 25 a:5.1). En svarande i ett brottmål som har dömts till strängare straff än fängelse i 8 månader behöver dock inte tillstånd till fortsatt handläggning i någon del av målet, om besvären avser det brott som tillräknats honom eller henne eller straffet (RB 25 a:5.2). Åklagaren eller målsäganden behöver inte heller tillstånd till fortsatt handläggning, om svaranden har dömts till strängare straff än fängelse i 8 månader och besvären avser det brott som tillräknats svaranden eller det straff som dömts ut.

I fallet har Anna dömts till 6 månader fängelse, alltså krävs det att hovrätten beviljar tillstånd till fortsatt handläggning.

3. Definiera följande begrepp och principer (max 450 ord)

- 1. Materiell och formell processledning**
- 2. Koncentrationsprincipen som processuell princip**
- 3. Officialprincipens innehåll och tillämpningsområde**

1) Aineellinen ja muodollinen prosessinjohto / Materiell och formell processledning

Aineellisella eli materiaalisella prosessinjohtolla tuomari voi vaikuttaa siihen, että merkitykselliset seikat tulevat oikeudenkäynnissä esille. Tuomarin prosessinjohtollinen rooli korostuu indispositiivisissa asioissa. Esimerkiksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa tuomarin tulee viran puolesta varmistaa, että lapsen etu toteutuu.

Muodollinen prosessinjohto tarkoittaa sen varmistamista, että prosessi etenee paitsi lain mukaisesti, myös konkreettisesti tavalla, joka täyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä tarkoituksenmukaisuuden ja menettelyperiaatteiden vaatimukset. (s. 16)

2) Keskitysperiaate menettelyperiaatteena / Koncentrationsprincipen som en processuell princip

Keskityspäriatteella tarkoitetaan pyrkimystä menettelyn ajalliseen yhtäjaksoisuuteen. Jo valmistelusta eteenpäin pyritään tiiviiseen käsittelyrytmiin ja keskitettyyn menettelyyn. (s. 22). Esim. OK 5:15 c4:n mukaan suullinen valmistelu pyritään saattamaan loppuun viivytyksettä yhdessä istunnossa.

3) Virallisperiaatteen sisältä ja sen noudattamistilanteet / Officialprincipen

Virallisperiaate on määräämisperiaatteen vastakohta. Sen mukaan asianosaisilla ei ole oikeutta määrätä oikeudenkäynnin kohteesta vaan tuomioistuin toimii viran puolesta. Virallisperiaatetta noudatetaan indispositiivisissa asioissa siltä osin kuin asia on indispositiivinen. Virallisperiaate on korostunut rikosasiassa, jossa syyttäjä toimii asiassa viran puolesta ja oma-aloitteisesti, joskin asianomistajarikoksissa edellytetään, että asianomistaja tekee syyttämispynnön. (s. 24)